

PURASTAAN KIELTÄ 14

Kielestä ja mielestä

En ole tutkinut tilastoja, mutta tuntuu, että Suomessa on ainoastaan kolme ammattia, jotka takaavat töitä valmistumisen jälkeen: lääkäri, juristi ja rakentaja. Me kaikki muut saamme antautua kohtalomme käsiin ja toivoa parasta.

Kun pari vuotta sitten saavuin New Yorkiin vierailevana tutkijana, yksi ensimmäisistä kysymyksistä, jonka ikääntymistä ja kieltä tutkiva professori Loraine Obler kysyi minulta, oli miksi haluan tutkia nimenomaan Alzheimerin taudin potilaiden kielellisiä ongelmia. En edes muista, mitä silloin peloissani vastasin tälle ansioituneelle tutkijalle, mutta nyt, kun mietin tarkemmin, en heti löydä yksiselitteistä vastausta. Saattaa olla että päällimmäinen syy on hyvin primitiivinen – haluan vain turvata rahoituksen omalle tutkimukselleni, ja yhteistyö lääkäreiden kanssa on yksi keinoista. Toinen keino olisi yhteistyö juristien kanssa, mutta olen tottunut luottamaan enemmän lääkäreihin.

Toisaalta esim. Alzheimerin tauti diagnosoidaan tähänkin päivään asti ainoastaan post mortem. Ennen sitä se on vain todennäköinen Alzheimerin tauti. Toisaalta transgeenihiirillä tehdyt kokeet osoittavat, että jos tätä sairautta ylipäänsä pystyy lääkityksellä pysäyttämään (mutta ei välttämättä parantamaan), niin se onnistuu vain hyvin varhaisessa vaiheessa. Nykyinen diagnostiikka ei yksinkertaisesti salli varmasti ennustaa saati huomata sairautta varhaisessa vaiheessa. Varsin keskeinen merkitys diagnosoinnissa on tällä hetkellä psykologisilla kokeilla. Psykologisten kokeiden lisäksi myös kielellisten testien kehittämiseen kannattaisi käyttää resursseja. Siitä olisi ehdottomasti suurta apua lääkäreille.

Samoin jos haluamme tutkia kielen ja mielen suhdetta, eiköhän pitäisi katsoa nimenomaan niiden henkilöiden kielellisiä suorituksia, joilla on ongelmia mielensä kanssa, varsinkin kun sairaaloissa (ja joissakin yliopistoissa) on nämä kivat laitteet kuten EEG, MRI, MEG ynnä muut kolmen kirjaimen akronyymit, joiden avulla voidaan suhteellisen tarkasti kartoittaa ongelma-alueet ihmisen aivoissa ja suhteuttaa niitä saman ihmisen kielellisiin ongelmiin. Toki täytyy huomauttaa, että kieliopillinen kuvaus, joka pohjautuu esim. aivojen MRI-kuvantamiseen, kulkee loppujen lopuksi vielä lastenken-gissä. Jo 400 eaa. oli tehty sanskritista kieliopillinen kuvaus. Jos vastaavia kielellisiä representaatioita aivoissa katsottaisiin nyt MRI-tekniikan avulla, sen pohjalta kirjoitettu uusi mentaalinen kielioppi olisi tuskaa sekä kirjoittajalle että lukijalle.

Karkeasti yksinkertaistaen tällä hetkellä perinteinen kielitiede voi palvella aivojen kuvantamista paremmin kuin aivojen kuvantaminen kielitiedettä. Mutta ainoastaan tällä hetkellä. Odotan parempaa tulevaisuutta. Toki sen eteen täytyy tehdä töitä. Siksi täällä ollaan.

Kun minua pyydettiin kirjoittamaan tätä kolumnia, mieleeni tuli yksi hyvä esimerkki, jossa kaksi eri alaa voi palvella toisiaan. Heti lähetettyämme toimitukseen artikkelimme, jossa tarkastelimme suomen puhujien morfologisia representaatioita aivoissa ERP-testien avulla, yksi artikkelimme tekijöistä, Kuopion yliopistollisen sairaalan fyysikko Ari Pääkkönen, pyysi minulta listat suomen kaksi- ja kolmitavuisista substantiiveista yleisyysjärjestyksessä. Heillä nimittäin oli potilas, jolle kirurgit olivat poistamassa kasvainta aivoista, mutta samalla he halusivat säästää tärkeitä kielestä vastaavat alueet.

TMS-tekniikan (vielä yksi hieno akronyymi!) avulla he kartoittivat potilaan aivoja samalla, kun hänelle näytettiin näitä sanoja, jotta kirurgit tietäisivät tarkemmin säästettävät aivojen alueet. Minulta tehtävä – listojen luominen – vei kymmenen minuuttia, mutta vastineeksi se antoi tarpeellisuuden tunteen ja lisämotivaatiota siihen, mitä teen.

Alexandre Nikolaev

Alexandre Nikolaev työskentelee yleisen kielitieteen yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa.